

KARDINAL ROBERT SARAH

Humanae vitae. Pot svetosti

»**Humanae vitae, pot svetosti**«. To je naslov predavanja, ki ga je imel kardinal Robert Sarah v francoskem samostanu v Kergonanu 4. avgusta 2018 ob petdeseti letnici preroške okrožnice papeža *Humanae vitae* sv. papeža Pavla VI. Dogodek je potekal na pobudo centra *Billings* v Franciji. Ko bralec korak za korakom stopa v vsebino predavanja, ga prevzame njegova svetloba. In kako aktualno sporočilo prinaša!

Predavanje postaja kakor meditacija, ki jo je treba večkrat prebrati. Kardinalu Robertu Sarahu se zahvaljujemo, da nam je tako široko odprl duhovniško srce in nas popeljal k odkritju oziroma ponovnemu odkritju, kako je učenje Cerkev dragocena hrana na poti k večnemu življenju. Njeno učenje je postavljeno je na naravni zakon, ki je od začetka sveta najgloblje zapisan v človeka. Danes zahteva pogumno izbiro resničnega in globokega krščanskega življenja, vendar tudi zavzeto iskanje resnice o človeški osebi in človeški ljubezni, zakramentu zakona in o poti svetosti.

Cerkev se obrača na vse družine, verne laike, vzgojitelje, duhovnike in redovnike. »Cerkev se obrača zlasti na mlade ljudi, ki so na začetku svoje poti v zakon in družino, da bi jim pomagala odkriti lepoto in veličino poklicanosti k ljubezni in služenju življenju ter jim tako odpirala nova obzorja.« (FC, 1) Ne prikrivamo zahtevnosti. Cerkev se kakor Mati pridružuje najgloblji žejni razuma in srca, da bi opogumila duše na poti svetosti.

Izdajatelj

Kardinal Robert Sarah, prefekt Kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov, je imel predavanje Humanae vitae, pot svetosti, ob 50-letnici okrožnice Humanae vitae, dne 4. avgusta 2018 v samostanu sv. Ane, Kergonan v Franciji. Izvirnik je izšel v posebni knjižici: Humanae vitae. Un art de vivre. / Titre original: Humanae vitae, voie de sainteté, Editions Peuple Libre, Lyon 2018. – Z avtorjevim dovoljenjem prevedel Janez Ferkolj.

UVOD

Humanae vitae
Okoliščine surovega nasprotovanja
in preroška jasnost sv. Pavla VI.

Kot uvod bi rad poudaril sovražne okoliščine in krčevito nasprotovanje, v katerem je nastala okrožnica *Humanae vitae*. Opozoril bi na preroško bistrino pogleda sv. papeža Pavla VI., na njegov ostri čut odgovornosti v službi papeža pri odgovoru, ki ga je bilo treba dati na težko vprašanje o posredovanju človeškega življenja, ki napravlja zakonce za svobodne in odgovorne Stvarnikove sodelavce (HV, 1).

Sv. papež Pavel VI. je pred natanko 50 leti podpisal svojo zadnjo in najpomembnejšo okrožnico *Humanae vitae*. Bilo je julija 1968. Če učenje sv. Pavla VI. postavimo v zgodovinski okvir, premerimo kakšen pogum, kako veliko vero v Boga in kakšno vodljivost Svetemu Duhu je moral imeti, da je zmožgel tako dejanje. Medtem ko so ga številni teologi in včasih celo kardinali in škofje silili, naj Cerkev slepo sledi svetu in sredstvom obveščanja, je papež brezpogojno poudaril, da Cerkev ne more učiti drugega, kakor kar je prejela od Kristusa: razodeto resnico, ki je edina pot do sreče in svetosti ljudi.¹

Kljub nevihti, ki jo je vzbudila okrožnica *Humanae vitae*, lahko s svojimi očmi vidimo, kako močno je Sveti Duh pomagal in podpiral petrinsko službo: Peter je bil sam in Peter je ostal močan sredi zasužnjenega sveta, v katerem vladajo sprevrženosti spolne revolucije, ko ga je zapustilo veliko kardinalov, škofov in teologov. Sv. Pavel VI. ni samo ponovno potrdil zgodovinskega in apostolskega nauka, temveč se je zlasti pokazal zelo preroškega. To mojstrsko učenje petdeset let po objavi kaže ne samo na svojo

nespremenljivo resnico, ampak v enaki meri razkriva tudi bistrino pogleda, s katero so se lotili problema. Ali niso naslednji odlomki iz okrožnice natanko predvideli spolno sprevrženost, ki jo doživljamo danes, in diktaturo liberalnih severnoevropskih vladnih oblasti, ki razkrajajo in uničujejo družino, legalizirajo in pospešujejo sredstva proti spočetju (kontracpcijo) in splav:

»Bati se je treba, da bi moški, ki bi se navadili na uporabo sredstev proti spočetju, izgubili spoštovanje do žen in ne bi več skrbeli za njihovo duševno in telesno ravnotežje ter bi jih končno začeli gledati le kot sredstvo svojega samoljubnega uživanja in jih ne imeli več kot svojih soprog, katerim so dolžni spoštovanje in ljubezen.« (HV, 17)

»Ni treba imeti mnogo izkušenj, da spoznamo človeško slabost in da razumemo, kako so ljudje – zlasti mladi so tako zelo izpostavljeni čutnosti – potrebni spodbude k spolnjevanju nramnega zakona. Ni prav, da se jim dajejo lahkotne možnosti za kršitev tega zakona.« (HV, 17)

»Treba je tudi dobro premisliti, kako nevarno orožje bi mogli z umetnim uravnavanjem rojstev dati v roke tistim državnim oblastem, ki jim je malo mar za zahteve nramnih zakonov. Kdo bi mogel očitati neki vladi, če bi za rešitev težav celotne narodne skupnosti uporabljala tisto, kar bi bilo dovoljeno zakoncem za reševanje težav kake družine? Kdo bi mogel prepovedati državnim oblastem, naj ne pospešujejo tistih oblik preprečevanja spočetja, ki bi bile po njihovi presoji najučinkovitejše? Kdo bi jim mogel prepovedati, naj ne ukažejo teh oblik, če se jim zdijo za preprečevanje potrebne? Tako bi prišlo do tega, da bi ljudje, ko bi se hoteli izogniti posameznikovim, družinskim in družbenim težavam, ki jih čutijo pri izpolnjevanju božjega zakona, dopustili vmešavanje državnih oblasti v najbolj osebno in najintimnejše poslanstvo zakonskega življenja.« (HV, 17)

Sv. Pavel VI. ni mogel molčati, milost Petrovega naslednika mu je dala pogum, da je spregovoril jasno in odločno. Ni mogel ravnati drugače, saj gre za Razodetje, za Kristusovo sporočilo in za »nramni nauk o zakonu, kakor ga je s stanovitno odločnostjo

naglašalo cerkveno učiteljstvo« (HV, 6). Ni mogel molčati, kajti za kar gre v okrožnici *Humanae vitae*, ni nič manj in nič več kakor svetost krščanskih zakoncev.

Sv. Pavel VI. je s kljubovanjem pritisku občil in sveta storil pre-roško dejanje. Ne samo, ker je nekako predvidel zadnja znanstvena odkritja o škodljivosti kemičnih sredstev proti spočetju za človeško življenje. Mnogo bolj zato, ker je s tem, ko je prinesel Božjo luč v zakonsko življenje, postavil v ospredje pot svetosti.

Danes bi se rad ustavil pri pogledu na okrožnico *Humanae vitae* in jo prebiral še zlasti v luči velikih besedil sv. Janeza Pavla II., ki jo pristno razlagajo. Moramo se zavedati, da okrožnica *Humanae vitae* ni preprost disciplinski dokument, navadna obsodba sredstev proti spočetju; *Humanae vitae* je v svoji globini povabilo k zakonski svetosti, k takemu življenju v zakonski skupnosti in starševski odgovornosti, kakršen je Božji načrt.

Sv. Pavel VI. je v tem resnično kakor prerok, ki vabi Božje ljudstvo k spreobrnjenju. Nas in vas, krščanske družine, vabi k občestvu z Bogom.

1. Zmota v gledanju

Zavračanje okrožnice *Humanae vitae*, prezir do njenega učenja, pogosto prihaja iz zmote v gledanju. Pogosto slišimo reči: »cerkveni nauk je trd«, ali »Cerkvi primanjkuje usmiljenja«, ali pa »pravil v dejanjih ni mogoče izpolnjevati«.

Kakor če bi sv. Pavel VI. z obsodbo sredstev proti spočetju samovoljno odločil, kaj je dovoljeno in kaj prepovedano. V tem je temeljna zmota! Sv. Pavel VI. se ni »nekega lepega dne« iz kaprice ali želje, da uveljavi osebno prepričanje, odločil, da prepove sredstva proti spočetju.

Sv. Pavel VI. je to storil po dolgih štirih letih študija, premišljevanja, posvetovanja, branja tehtnih znanstvenih prispevkov o tem vprašanju. Dolgo je molil in se povsem izročil Svetemu Duhu. Gnal ga je oster občutek velike odgovornosti očeta ter pastirja pred

Bogom, Cerkvijo in človeštvom. Popolnoma zvest katoliški veri in podrejen stoletnemu učiteljstvu Cerkve, je sv. Pavel VI. sprejel odločitev, da razloži okoliščine in razloge, ki so ga spodbudili, da opozori na jasno učenje Cerkve.

Ob predstavitvi okrožnice *Humanae vitae* pri splošni avdienci 31. julija 1968 je dejal: »Ta papeški dokument ni samo izjava o negativni moralni postavi – se pravi prepoved vsakega dejanja, ki bi v njegovih naravnih posledicah imelo za cilj ali kot sredstvo preprečitev porajanja življenja (HV, 14) – ampak je zlasti pozitivna predstava zakonske nravnosti z ozirom na njegovo poslanstvo ljubezni in rodovitnosti ‘v luči celostnega pogleda na človeka in na njegovo poklicanost, ne samo na naravno in zemeljsko, temveč tudi na nadnaravno in večno’(HV, 7).

Ta dokument pojasnjuje temeljno poglavje človekovega osebnega, zakonskega in družbenega življenja. Vendar ne obravnava vsega, kar se tiče človekovega bivanja, na področju zakona, družine in poštenosti navad. To je neizmerno polje, na katero se bo cerkveno učiteljstvo moglo in morda moralo vrniti z obsežnejšim, celovitejšim in preglednejšim orisom. Ta okrožnica odgovarja na vprašanja, dvome in težnje, o katerih se je, kakor vsi vedo, razvila v zadnjem času dokaj obsežna in živahna razprava, za katero se je naša učiteljska in pastirska vloga močno zanimala. Zdaj vam ne bomo govorili o tem dokumentu zaradi kočljivosti in težavnosti tematike, ker se nam zdi, da presegata ljudsko preprostost sedanjega tedenskega nagovora. Prav tako glede te okrožnice ne manjka in ne bo manjkalo objav, ki so na voljo tistim, ki se zanimajo za to tematiko (prim. na primer: G. Martelet, *Amour conjugal et renouveau conciliaire – Zakonska ljubezen in koncilaska prenova*).

Spregovorili vam bomo preprosto nekaj besed ne toliko o tem dokumentu, ampak o naših občutjih, ki so navdajala našega duha v dolgem obdobju njegove priprave.

Prvo občutje je bila zavest naše zelo težke odgovornosti, kar nas je uvedlo v globino vprašanja in nas podpiralo vsa štiri leta, posvečena študiju in izdelavi te okrožnice. Zaupamo vam, da smo ob zavesti svoje odgovornosti duhovno zelo trpeli. Nikdar nismo tako hudo

občutili bremena svoje službe kakor ob tej priložnosti. Študirali smo, brali in se pogovarjali, kolikor smo mogli. Veliko smo tudi molili. Nekatere okoliščine, povezane s tem problemom, so vam znane: morali smo odgovoriti Cerkvi in celotnemu človeštvu. Z dolžnostjo in hkrati svobodnostjo svoje apostolske naloge smo morali oceniti ne le svetno izročilo, ampak tudi novejšo cerkveno izročilo, to je nauk svojih treh neposrednih predhodnikov. Čutili smo se dolžne razlagati učenje koncila, ki smo ga sami razglasili. Čutili smo se pripravljene sprejeti – kolikor se nam je le zdelo mogoče – sklepe, čeprav samo posvetovalne narave, sklepe komisije, ki jo je ustanovil papež Janez XXIII., častitljivega spomina, in smo jo mi sami razširili. Pri tem smo ohranili dolžno previdnost. Poznali smo razprave o tej tako pomembni tematiki, ki jih je razvnela tolikšna gorečnost in tolikšna avtoriteta. Zaznavali smo močne glasove javnega mnenja in tiska. Prisluhnilo smo tišjim glasovom, ki so močneje prodirali v naše očetovsko in pastirsko srce. To so bili glasovi tolikih oseb, zlasti spoštovanih žena, zaskrbljenih zaradi tega težkega problema in zaradi njihove še težje izkušnje. Brali smo znanstvena poročila o vznemirljivih demografskih vprašanjih sveta, oprtih na študije izvedencev in vladnih programov. Z vseh strani so prihajale k nam publikacije; nekatere od njih je navdihovala preiskava posameznih znanstvenih vidikov problema, druge realistični preudarki mnogih in težkih družbenih položajev, spet druge so navdihovale danes tako silovite spremembe na vseh področjih modernega življenja.

Kolikokrat smo imeli vtis, da nas je vsa grmada dokumentov skoraj potlačila! In kolikokrat smo, govorjeno človeško, začutili neustreznost svoje uboge osebe pred strahotno apostolsko dolžnostjo, ko smo se morali izrekati o tej zadevi. Kolikokrat smo trepetali pred izbiro, da bi kar popustili splošnim mnenjem ali da bi izrekli sodbo, ki jo moderna družba nerada sprejema in je morda pretežka za zakonsko življenje!

Oprli smo se na številna posebna posvetovanja z osebami visoke moralne, znanstvene in pastoralne veljave. Klicali smo k razsvetljenju Svetega Duha. Svojo vest smo podredili resnici v popolni in svobodni razpoložljivosti. Poskušali smo razlagati Božjo postavo,

ki očitno izhaja iz notranje zahtevnosti pristne človeške ljubezni, iz bistvenih temeljev zakonske ustanove, iz osebnega dostojanstva zakoncev, iz njihovega poslanstva v služanju življenja kakor tudi iz svetosti krščanskega zakona. Premišljevali smo o trajnih prvinah izročene in veljavne nauka Cerkve, zlasti o učenju nedavnega koncila. Pretehtavali smo posledice ene ali druge odločitve. Nismo dvomili o svoji dolžnosti, da izrečemo svojo sodbo z besedami, ki jih izraža pričujoča okrožnica.«²

Da! Razpoložljivost glasu resnice, zvestobi izročilu in današnjemu nauku Cerkve, ponižna in sinovska pokorščina Bogu, ki nam razodeva resnico ljubezni, človeškega življenja in pomena zakona.

Dragi prijatelji, dragi zakonci, če zato, ker ste kristjani zavračate sredstva proti spočetju, to ni predvsem zato, »ker Cerkev to prepoveduje«. Zaradi Cerkve veste, da so sredstva proti spočetju sama po sebi zlo. To pomeni, da rušijo resnico ljubezni ter vezi med možem in ženo. Ženo ponižajo na predmet zabave in užitka, ki je vedno in povsod na razpolago za moževo spolno slo.

To je zelo pomembno. Načelo krščanske morale ni spoštovanje in nedejavno prenašanje od zunaj vsiljene obveznosti, temveč ljubezen do dobrega in do resnice bivanja.

Sv. Pavel VI. je z okrožnico *Humanae vitae* poskušal najprej počastiti dostojanstvo človeške spolnosti ter moža in ženo. Naprezal se je za odkritje načrta, ki ga je Stvarnik zapisal v naravo moža in žene. Sv. Pavel VI. nam je želel odgrniti dobrino, h kateri nas ta globoka narava nagiba. Hotel je, da bi zahrepeneli po nadnaravnem, po svetosti, h kateri Bog kliče moža in ženo z zakonskim življenjem.

2. Resnica, ki je v skladu z razumom in jo Božje razodetje potrjuje

Primerno je poudariti, da je resničnost človeške ljubezni dosegljiva človeškemu razumu. Sv. Janez Pavel II. je opozoril, da trditev, ki uči, da »mora vsako zakonsko dejanje samo po sebi ostati naravnano na porajanje življenja« (HV, 11), opisuje »ontološko re-

snico«, »notranjo zgradbo«, »stvarno sestavo«³ zakonskega dejanja. Torej gre zlasti za »trditev, ki je skladna s človeškim razumom in je dostopna vsakemu človeku, ki išče resnico.«⁴

Tako razumnost utemeljuje trditev sv. Pavla VI. in sv. Janeza Pavla II.: »Nravne norme okrožnice *Huamae vitae* so del naravnega zakona. Vsak človek dobre volje more slutiti in odkriti, da protisposobno ravnanje nasprotuje človeški resnici o zakonski ljubezni.«⁵

Toda treba je iti veliko dlje. Sv. Janez Pavel II. močno poudarja, da je moralni okvir, ki je izražen v okrožnici *Humanae vitae*, del Božjega razodetja. Kajti Cerkev uči to postavbo, čeprav ni formalno (se pravi dobesedno) izražena v Svetem pismu; to stori v prepričanju, da je razlaganje naravnega zakona v pristojnosti cerkvenega učiteljstva. Toda o tem moremo reči še več. Četudi moralne norme, kakršna je oblikovana v okrožnici *Humanae vitae*, ni dobesedno v Svetem pismu, je vendarle vsebovana v izročilu, kakor pravi papež sv. Pavel VI., »da je ta nauk cerkveno učiteljstvo večkrat razložilo« (HV, 12). Od tod izhaja, da ta nauk ustreza vsebini razodetega nauka v Svetem pismu (HV, 4).

Taka trditev je ključnega pomena za razumevanje zmote tistih, ki zahtevajo »spremembo discipline«, in vseh, ki pravijo, da je »Cerkev prestroga« ali da se »mora prilagoditi«. Cerkev z okrožnico *Humanae vitae* samo posreduje, kar je prejela od Boga. Nima in nikoli ne bo imela moči pri tem ničesar spreminjati. Moralna norma okrožnice *Humanae vitae* »ne spada samo k naravnemu moralnemu zakonu, ampak tudi k *moralnemu redu, ki ga je Bog razodel*: s tega vidika omenjena norma ne more biti drugačna, ampak samo in edino taka, kakršno predajata cerkveno izročilo in cerkveno učiteljstvo«⁶.

Zato smemo reči, da je Bog sam dobrotljivo razodel poti sreče in dobrega za zakonca.

Sprejemanje okrožnice *Humanae vitae* tako ni najprej vprašanje podrejenosti in pokorščine papežu, ampak v poslušanju in sprejemanju Božje besede, dobrotnega Božjega razodetja, kdo smo in kaj moramo storiti, da bi odgovorili na njegovo ljubezen. Zastavljena je naša naravnost na Boga, naša življenjska povezanost z Bogom.

Kardinali, škofi in teologi, ki so zavrnilo okrožnico *Humanae vitae* in spodbudili vernike k uporabi njo, so se zavestno in javno postavili v boj zoper Boga samega. Najhujše je, ker vabijo vernike, naj nasprotujejo Bogu.

3. Izognimo se trem zmotam

Ta opozorila vam bodo pomagala odstraniti tri zmote glede okrožnice *Humanae vitae*.

– Prva je pri vernikih, zlasti pri zakoncih. Nekateri bi lahko mislili, da jim Cerkev nalaga neznosno težo, prehudo breme, ki bo viselo nad njihovo svobodo.

Dragi prijatelji, tako mnenje je napačno! Cerkev samo posreduje resnico, ki jo je prejela od Boga in jo je spoznal razum. Samo resnica osvobaja! Dragi prijatelji, dragi zakonci, ki živite resnico, pričevati morate pred drugimi! Tudi vi morate biti preroki! Treba je reči, kako zavračanje kontracepcijskih navad in razmišljanja osvobaja zakonce od teže sebičnosti. Življenje iz resnice človeške spolnosti osvobaja od strahu! Osvobaja gorečo ljubezen in osrečuje! Vi, ki to živite, spregovorite! Pišite! Pričujte! To je poslanstvo laikov! Cerkev se zanaša na vas in vam zaupa to poslanstvo!

Pričevati boste morali, da okrožnice *Humanae vitae* ne smemo sprejemati samo v stvarni pokorščini. Sprejeti jo je treba z razumom in privolitvijo srca. Razum si mora prisvojiti resnico, ki jo okrožnica občuduje in razkriva.

Sprejemanje okrožnice *Humanae vitae* ne govori, da bi imeli »veliko otrok«. Nikakor! Pomeni samo velikodušno odpiranje življenju ter da z velikim in preprostim dejanjem hvaležnosti Bogu sprejmete toliko otrok, kolikor vam jih omogočajo ljubezen in gnotne dobrine. Sprejeti okrožnico *Humanae vitae* pomeni stopiti v globino človeške ljubezni in zavzeto hoditi po poti odgovornega starševstva, ki je sposobno z zavračanjem vsake kontracepcijske oblike odpreti zakonski par za velikodušno in razumno spreje-

manje življenja, ne za vsako ceno, ampak po zmožnostih vsakega zakonskega para. Če tako občasno zahtevajo upravičene okoliščine, naj se rojstva razmaknejo z upoštevanjem menjavanja rodovitnih dni. Vedno, da bi bolje zavarovali zakonsko in družinsko ljubezen.

– *Na drugem mestu je treba biti previden pri teologih in moralistih. Tukaj bi rad močno poudaril Jezusove besede: »Varujte se lažnih prerokov, ki prihajajo k vam v ovčjih oblačilih, znotraj pa so grabežljivi volkovi.« (Mt 7,15)*

»Taki so namreč lažni apostoli, zvijačni delavci, ki se preoblačijo v Kristusove apostole. Nič čudnega, saj se tudi sam satan preoblači v angela luči ... Toda njihov konec bo po meri njihovih del.« (2 Kor 11,13–15) Da, varujte se tistih, ki vam pravijo, da bi lahko okoliščine opravičile izbiro abortivnih sredstev. Dragi prijatelji, taki predlogi so laži! Tisti, ki vas učijo takih zablod, »pačijo Božjo besedo« (2 Kor 4,2). Ne govorijo v Božjem imenu. Govorijo proti Bogu in proti Jezusovemu učenju. So kakor strupene kače iz četrte Mojzesove knjige in njihov ugriz je smrtonosen. Ne upoštevajte nobene njihovih besed. Vsi, ki jih pičijo kače zmede v nauku in morali, naj storijo samo eno: posnemajo naj izraelsko ljudstvo, tečejo naproti odrešenju, s pogledom na bronasto kačo, Jezusa Kristusa, obešenega na prapor križa, da bi ostali živi (prim. 4 Mz 21,4–9). Da, glejte Jezusa, poslušajte ga in samo njemu bodite pokorni! On je edini Gospod!

Ko vam pravijo: dejanske okoliščine lahko opravičijo zatekanje k sredstvom proti spočetju, vam lažejo! Oznanjajo vam ponarejeni nauk (prim. 2 Kor 2,17)! Še več, povzročajo vam zlo, kajti kažejo vam pot, ki ne vodi ne do sreče ne do svetosti! O tem je sv. Janez Pavel II. mogel reči: »Nasproti zapovedim npravne postave postavljajo tako imenovane konkretne položaje, ker se pravzaprav nič več ne držijo prepričanja, da je Božja postava vedno edino resnično človekovo dobro.«⁷

Kako lahko nekdo trdi, da naravnost, ki je v nasprotju z globino resnice človeške ljubezni v »nekaterih okoliščinah« postane nekaj dobrega ali potrebnega? To je nemogoče! Vendar pa:

»Nekateri si drznejše predlagati nepošteno rešitve tem problemom, in najdejo se celo taki, ki se ne zgrozijo niti pred ubijanjem. Toda Cerkev kliče v zavest, da ne more biti resničnega nasprotja med Božjimi postavami glede posedovanja življenja in tem, kar je v prid pristni zakonski ljubezni.« (Prim. GS 51,2) Da! Polnost sreče med zakoncema gre vedno v spoštovanju globine spolne narave, torej njene odprtosti za življenje. Sredstva proti spočetju so vedno moralno zlo, ker vedno uničujejo ljubezen med zakoncema! Povzročajo jima bolečino in to, da tudi sama delata hudo!

Pri tem ne bi smelo priti do konflikta obveznosti. Korist za zakonca vedno prihaja iz življenja po njegovi naravi, bistvu. »Zato okoliščine ali nameni nikoli ne bodo takega dejanja, ki je že v sebi po svojem predmetu nenravno, mogli spremeniti v 'subjektivno' npravno ali kot izbira za opravičljivo dejanje.«⁸

Zato ni nobene okoliščine, pri kateri bi bilo merilo nemogoče udejanjiti. To bi pomenilo, da je Stvarnik v nasprotju s samim sabo in od nas zahteva, naj gremo proti modrostni urejenosti, ki jo je on sam zapisal v stvarstvo.

Sv. Janez Pavel II. opozarja, da gre pri tem za velik pastoralni izziv. »Dejstvo, da je zakon mogoče uresničiti, spada neposredno k sami naravi postave. ... To, da je normo mogoče uresničiti, pa spada neposredno k praktičnemu in pastoralnemu območju.«⁹ Zato je napačno postavljati resnico postave zoper nasprotna udejanjanja. Dejanske pastore ne smemo nikoli postavljati nasproti vesoljni resnici moralnega zakona. Dejanska pastora je vedno iskanje najustreznejših načinov za uresničenje vesoljnega učenja in ne njegovega kršenja.

Sv. Janez Pavel II. o tem pravi: »Nobena osebna ali družbena okoliščina nikdar ni mogla, ne more in ne bo mogla opravičiti takega dejanja.«¹⁰ »Ne gre za nauk, ki ga je iznašel človek. Ta nauk je stvariteljska roka Boga vpisala v samo naravo človeške osebe in ga je Bog potrdil v razodetju.«¹¹

– Tretja zmota je pri pastirjih: duhovnikih in škofih. Dragi bratje duhovniki, včasih nam poskušajo naložiti krivdo z obtožbo, da smo

drugim naprtili breme, ki ga sami ne nosimo. Ne dajte se prestrašiti: raje poslušajte Boga kakor ljudi.

Če je okrožnica *Humanae vitae* res listina zakonskega življenja iz globoke resničnosti človeške spolnosti, potem ne bomo nalagali nobenega bremena! Nasprotno, z oznanjevanjem okrožnice *Humanae vitae* oznanjamo veselo blagovest! Oznanjamo zakonsko svetost! Kako bi naša duhovniška srca mogla dušam odreči kraljevsko pot zakonske ljubezni? Kako bi mogli predlagati nekakšno neizpolnjeno svetost »s popustom«? Ne!

Kakor pravi sv. Pavel VI.: »Odlična oblika ljubezni do duš je, da v ničemer ne okrnimo zveličavnega Kristusovega nauka.« (HV, 29) Ko se je sveti papež obrnil na škofe, je dejal: »Vztrajno in nenehno se trudite za varstvo in svetost zakona, da ga bodo mogli zakonci vedno bolj živeti v vsej njegovi človeški in krščanski polnosti. Imejte to poslanstvo za eno izmed svojih najodgovornejših del in nalog, ki so vam zaupane v sedanjem času.« (HV, 30)

Dragi bratje duhovniki, oznanjevanje evangeljske blagovesti o spolnosti in zakonu je odpiranje poti zakoncem za srečno in sveto življenje! To je naša duhovniška, voditeljska in pastirska dolžnost!

Sv. Janez Pavel II. poudarja, da je treba nauk te okrožnice zvesto podajati: »Zamolčanja, negotovosti ali dvoumnosti v tem pogledu posledično zatamnjujejo človeško in krščansko resnico o zakonski ljubezni.«¹² Z očetovsko ljubeznijo do zakoncev, z misijonarsko vnemo in velikodušnostjo pri širjenju evangelija se ne bojmo pridigati in oznanjati te blagovesti. Četudi moramo prenašati napade, prezir, osamljenost in norčevanje, oznanjamo evangeljsko resnico! Sv. Pavel VI. nam je s svojo okrožnico pokazal lep primer ljubezni pastirja, ne bojmo se ga posnemati! Naša tihota bi bila sokriva in vredna obsodbe. Ne prepustimo zakoncev goljufivim morskim vilam lahkotnosti! Spomnimo se, da je naša neporočenost poroštvo verodostojnosti. Če v resnici živimo veselje podarjenega življenja v popolni zdržnosti zaradi nebeškega kraljestva (prim. Mt 19,12), bomo lahko pridigali o sreči darovanega zakonskega življenja v odgovorni rodovitnosti in v ponavljajoči velikodušni zdržnosti, ko je to potrebno.

Seveda, z večjo vnemo ko bomo oznanjali resnico, bolj bomo znali ljudi spremljati s »potrpežljivostjo in dobroto« (HV, 29), kakor Gospod, ki je bil neizprosno do hudega in usmiljen z ljudmi. Toda usmiljenje brez resnice ne obstaja, kajti Bog je Resnica!

4. Pot svetosti za zakonce

Ko smo odstranili vse tri zmote, moremo iti globlje na pot svetosti, ki jo opisuje okrožnica *Humanae vitae*.

Najprej bi rad poudaril, da moramo v temelju vsake svetosti najti Božjo ljubezen. Kdor ljubi, hoče tisto, kar hoče ljubljen oseba. Ljubezen do Boga pomeni, da želimo, kar on hoče. Pri mističnem vrhuncu govorimo o združitvi volje ali o občestvu volje. Pomembno je torej začeti iskati Božjo voljo. Razbrati je treba načrt, ki ga je Stvarnik zapisal v naravo moža in žene, v naravo zakonskega para in zakonskega odnosa. Benedikt XVI. potrди natanko to, ko pravi: »Narava je izraz načrta ljubezni in resnice. Ustvarjena je bila pred nami in nam jo je Bog podaril za življenjsko okolje. Govori nam o Stvarniku (prim. Rim 1,20) in njegovi ljubezni do človeštva. [...] Naravno okolje ni le snov, ki bi nam bila v zadovoljstvo, temveč čudovito Stvarnikovo delo s 'slovnico', ki razkriva namen in merila modre, ne pa funkcionalne ali samovoljne uporabe.« (CV, 48)

Sv. Pavel VI. je začel modro delo razumevanja Božjega načrta, volje, ki jo je Bog zapisal v red stvari. To je nato sijajno razprostrl sv. Janez Pavel II. Zakoncem je odprl pot duhovnosti v povezanosti s Stvarnikovim načrtom. Sv. Pavel VI. je spodbujal zakonce, »naj svoje ravnanje uskladijo s stvarjenjskimi nameni Boga«¹³. V tem hotenju, da se pridružijo stvarjenjskemu namenu, je resnična pot globokega združenja z Bogom in obenem pravnega uresničenja samega sebe. Resnična ljubezen do Boga je ljubezen do tega, kar je njegova modrost zapisala v človekovo naravo. To odpira pravo in stvarno ljubezen do sebe. Papež Benedikt XVI. je dejal: »Pravilno živimo, kadar živimo v skladu z resnico svojega bitja, se pravi po Božji volji. Božja volja za človeka pa ni postava, ki mu je naložena

od zunaj in ga utesnjuje, ampak je merilo, ki se bistveno ujema z njegovo naravo, merilo, ki je vpisano v človeka in ga napravlja za Božjo podobo in s tem za svobodno ustvarjeno bitje. Če živimo zoper ljubezen in zoper resnico – torej zoper Boga –, uničujemo drug drugega in uničujemo svet. Tedaj ne najdemo življenja, ampak delujemo v korist smrti. O vsem tem z neminljivimi podobami pripoveduje zgodba o prvem padcu v greh in o izgonu človeka iz zemeljskega raja.«¹⁴

Pri tem bi mogli najti globoko in mistično rabo tistega, kar papež Frančišek imenuje »ekološka spreobrnitev«. Povabljeni smo k odpovedi razmišljanja, da bi moral človek imeti v lasti naravo in celo svojo lastno naravo v smislu nadvlade in zavajanja s tehniko. Zakaj bi spremenili lastno naravo, zakaj bi ji delali silo z neiskrenostjo? Ni se nam treba pačiti, da bi se uresničili po svojih občutjih ali nagibih in drugače, kakor nas je Bog naredil. Ustvaril nas je po svoji podobi in sličnosti, kot moža in ženo nas je ustvaril (prim. 1 Mz 1,27). Če želimo zanikati ali zavrni, da smo se rodili kot mož in žena, ter se odločimo za popačenje naše moške ali ženske narave, se uničujemo. Nasprotno, stopiti moramo v red sprejemanja narave, naše lastne narave, kakor darila, zastonjskega daru Stvarnika, ki nam odstira drobce svoje neskončne modrosti. Zato ne smemo pristransko nadvladovati ali zavajati narave, svoje lastne narave, temveč kakor pravi papež Frančišek: »Človekovo poseganje v naravo je bilo vedno kot spremljanje, kot podpora možnostim, ki so se pokazale v samih stvareh. Šlo je za to, da je sprejel, kar narava sama omogoča, kot ponujeno roko.« (Laudato si, 106) Kajti Stvarnik, začetnik narave, nam skozi našo naravo ponuja svojo roko in se nam razodeva.

Sv. Janez Pavel II. je dejal: »Krepostnost naravnosti, ki se izraža v ,naravnem' urejanju rodovitnosti, *ni toliko* v zvestobi do neosebnega ,naravnega zakona', ampak *zlasti* v zvestobi *osebi*, Stvarniku, ki je vir in Gospod tistega reda, ki se razodeva v tem zakonu.«¹⁵

Ko Stvarniku podredimo svoj razum in srce, resnično stopimo v zavestno občestvo z njim.

To nam omogoča, da še natančneje določimo resničnost poti svetosti, ki jo obravnava okrožnica *Humanae vitae*. Ne gre samo za gmotno spoštovanje biološkega reda, ampak za prilagoditev celotnega življenja redu stvarstva. Biološki red, menjavanje obdobji plodnosti, je »izraz reda narave, se pravi previdnostnega načrta Stvarnika. V zvestem izpolnjevanju tega načrta je resnična dobrina človeške osebe.«¹⁶ Toda Stvarnikov načrt se ne omejuje na biološko pravilnost. Zvestoba redu stvarstva obsega mnogo več. Zvestoba Božjemu načrtu predpostavlja uresničevanje odgovornega starševstva, ki se izraža z razumno rabo ritma plodnosti. Predpostavlja sodelovanje med zakoncema, pogovor, ozaveščene skupne in svobodne izbire, osvetljene z milostjo in vztrajno molitvijo, utemeljene z rodovitnostjo, da se odločita bodisi za podaritev življenja bodisi da iz upravičenih vzrokov¹⁷ rojstvo pomakneta na poznejši čas. Predpostavlja resnično zakonsko ljubezen, krotkost in samoobvladovanje, zlasti če je treba zakonsko združitev omejevati na neplodna obdobja. Skratka, gre za pravo umetnost življenja, za duhovnost, za zakonski način svetosti!

Sv. Pavel VI. je zapisal: »Ta urejenost ... prinaša družinskemu življenju sadove vedrosti in miru ter lajša reševanje drugih težav. Povečuje pozornost in spoštovanje do drugega zakonca, poročenim pomaga premagovati samoljubje, ki je sovražnik pristne ljubezni, in jih hrabri za vestno izpolnjevanje dolžnosti.« (HV, 21)

5. Umetnost življenja

Poudarjanje tega vidika omogoča, da se odstrani dvom. Včasih govorimo o »naravnih metodah uravnavanja rojstev«. Veliko jih meni, da so te metode »naravne«, ker niso povezane z umetnimi kemičnimi ali mehanskimi postopki. To ne drži popolnoma.

Sv. Janez Pavel II. poudarja: »Skrčenje na zgolj biološko zaporednost, odtrgano od 'reda narave', se pravi od 'Stvarnikovega načrta', popači pristno misel okrožnice *Humanae vitae* (prim. HV, 14).«¹⁸ Še več, papež, ki bi ga mogli imenovati učitelja zakonske

ljubezni, nadaljuje: »Označitev ‚naravno‘, ki jo pridevamo moralno pravilnemu uravnavanju rodovitnosti (v skladu z naravnim ritmom, prim. HV, 16), razložimo z dejstvom, da ta način ravnanja ustreza resnici osebe in torej njenemu dostojanstvu. To je dostojanstvo, ki ‚po naravi‘ pripada človeku kot razumnemu in svobodnemu bitju. Človek, kot razumno in svobodno bitje, more in mora z bistroumnostjo opazovati tisti biološki ritem, ki spada k naravnemu redu. More in mora se mu prilagajati, da bi udejanjal ‚odgovorno očetovstvo in materinstvo‘, ki je po Stvarnikovem načrtu vpisano v naravni red človeške rodovitnosti.«¹⁹

Prej kakor o »naravni metodi« moramo torej govoriti o uveljavljanju plodnosti po človeški naravi. Benedikt XVI. pravi, da slednja predpostavlja »medsebojno poslušanje v ljubezni, ki ni neposredna, ampak vključuje dialog; predpostavlja tudi skrbno obvladovanje spolnega nagona v postopni rasti v ljubezni«. O življenju po naravnem redu, po Stvarnikovem načrtu, smemo govoriti samo, če zakonca naravno metodo urejanja rojstev sprejemata v duhu pristnih zakonskih kreposti.

»Pogosto se dogaja, da ‚metodo‘, odtrgano od etične razsežnosti, ki ji je lastna, izvajajo zgolj funkcionalno. Če ‚naravno metodo‘ ločujemo od etične razsežnosti, ne dojemamo več razlike, ki obstaja med njo in drugimi ‚metodami‘ (umetnimi sredstvi). Tedaj začnemo govoriti o njej, kakor da bi šlo samo za različno obliko kontracepcije.«²⁰

Kardinal Lopez-Trujillo je govoril o naravnih metodah, ki se spremenijo v »ekološko sredstvo proti spočetju«²¹, ker se uporabljajo v uživaški miselnosti, ki je nedostopna za sprejemanje življenja.

Nasprotno pa naravna metoda, če se uporablja v duhu življenja po stvarjenjskem načrtu, odpira zakonca za plemenite kreposti življenja v zakonu. Odpira vrata do polne notranje svobode v podarjanju samega sebe.

»Pravilen način za razumevanje in udejanjanje občasne zdržnosti kot kreposti (ali po besedah *Humanae vitae*, 21: ‚obvladovanja samega sebe‘) bistveno odloča tudi o ‚naravnosti‘ metode, ki se imenuje ‚naravna metoda‘. ... Ne bomo torej mislili na me-

hanično rabo bioloških zakonov. Zgolj poznavanje 'ritmov rodovitnosti' – tudi če je nujno potrebno – še ne ustvarja tiste notranje svobode daru, ki je izrazito duhoven in odvisen od stopenj zrelosti notranjega človeka.«²²

Z drugimi besedami: naravne metode so osnova, vendar predpostavljajo krepostno življenje. Lahko so vstop in vzgoja za odkrivanje celostnosti zakonskega življenja, lahko pa se doživljajo samo materialistično, brez ozračja odgovornosti, velikodušnosti in ljubezni, ki spadajo zraven.

6. Začetek češčenja

Iti moramo še dlje in potrditi, da naravne metode odpirajo pot in zahtevajo resnično zakonsko duhovnost. Duhovnost, življenje povezano z Bogom, doseže svojo polno uresničitev s posebnim delovanjem Svetega Duha: z darom pobožnosti. Pobožnost je dar, ki nam omogoča, da od Boga s spoštljivostjo in hvaležnostjo vse sprejmemo kakor od Očeta. Sv. Janez Pavel II. poudarja, da ne moremo v polnosti razumeti »pravega svatbenega pomena vseh 'izrazov ljubezni', ki sestavljajo votek stanovitnosti zakonske združitve (...), brez tistega duhovnega pojmovanja, ki je temeljni dar Duha, ki vodi osebo k spoštovanju Božjega dela«²³.

Da, treba je iti vse do tu. Razumevanje Stvarnikovega načrta, njegovo sprejemanje z odprtim, voljnim in velikodušnim srcem predpostavlja globoko duhovno naravnost za hvaležnost in češčenje, ki je dar Svetega Duha. Sv. Janez Pavel II. je dejal: »Spoštovanje Božjega dela prispeva k temu, da zakonsko dejanje ni razvrednoteno in oropano duhovne globine ter ne postane ,navada', marveč se v njem izraža ustrezna polnost osebnih in etičnih vsebin, ki so tudi verske vsebine, se pravi češčenje vzvišenosti Stvarnika, edinega in poslednjega darovalca vira življenja.«²⁴ V resnici je prav tu srčika okrožnice *Humanae vitae*.

Ko s hvaležnostjo sprejemamo naravni red ter ga poskušamo razumeti in ljubiti, zakonci ne samo razcvetijo svojo ljubezen v

kreposti, ki utrjujejo njihovo medsebojno ljubezen, ampak se še bolj odprejo kontemplativnemu češčenju Stvarnika. Okrožnica *Humanae vitae* vodi na pot zakonske svetosti, vzgaja za češčenje, za sinovsko in ljubeče sprejemanje Božjega načrta. Na ta način Boga ljubimo kot Očeta, njegove darove pa sprejemamo s hvaležnostjo in češčenjem. Zakonci okušajo njegovo dobrotljivo veličanstvo. Zato lahko razumemo, zakaj je sv. Janez Pavel II. mogel trditi: »Zavračanje nauka okrožnice *Humanae vitae* je zavračanje svetosti Boga. Njene norme so preprosto zahteva, ki je ne more razrešiti nobena okoliščina, zahteva svetosti Boga, ki je je konkretno, ne abstraktno, deležna vsaka človeška oseba.«²⁵

Zatrjevanje, da določil okrožnice *Humanae vitae* ni mogoče vedno udejanjati, bi pomenilo zanikanje poklicanosti vseh k svetosti, k občestvu s trikrat svetim Bogom.

7. Kraljevska pot križa

Sv. Janez Pavel II. dodaja, da bi zavračanje okrožnice *Humanae vitae* »izpraznilo Kristusov križ (prim. 1 Kor 1,17). Ko se je Beseda učlovečila, je v polnosti vstopila v naše vsakdanje bivanje, ki se izraža v konkretnih človeških dejanjih. Kristus je umrl za naše grehe, da bi nas na novo ustvaril v prvotni svetosti. To mora odsevati v naši vsakdanji dejavnosti v svetu.«²⁶ Da, križ izmiva naše grehe. Križ je pomoč za pot do Božje svetosti. »Zato nikakor ne preseneča, da zakrament zakona spodbuja zakonca na pot, kjer srečata križ.«²⁷

Vaša zakonska ljubezen mora biti podobna Jezusovi ljubezni, Jezusova ljubezen pa gre do njene skrajnosti, vse do smrti na križu. Iti do skrajnosti ljubezni pomeni umreti za tiste, ki jih ljubimo. Zato je nemogoče stopiti v ljubezen, ne da bi stopili v trpljenje, ne da bi umrli kakor Kristus. »Kajti Bog nas je vnaprej določil, naj bomo skladni s podobo njegovega Sina, da bi bil prvorojenec med mnogimi brati.« (Rim 8,29)

Da, dragi prijatelji, dragi zakonci, ne pripovedujem vam o enostavnih stvareh. Oznanjam vam Jezusa, in to križanega! Dragi

zakonci, povabim vas, da stopite na to kraljevsko pot zakonske svetosti. Prišli bodo dnevi, ko ne bo šlo brez vašega junaštva. Prišli bodo dnevi, ko boste na križevem potu. V mislih imam »križ poročenih, katerih zvestoba izziva posmehovanja, norčevanja in celo preganjanja«²⁸. Mislim na križ skrbi za gmotne dobrine, ki je začetek velikodušnosti v sprejemanju življenja, na križ težav med zakoncema, na križ zdržnosti in čakanja v nekaterih obdobjih. Dragi prijatelji, če bi vam oznanjal kaj drugega, bi vam lagal, vas izdal! Ne bi bil več Božji služabnik, da vas pripeljem k dobremu (Rim 13,4), niti glasnik Božje besede.

Sreča in popolno veselje vaših zakonskih parov gre skozi to. Zavedam se, da ne gre brez žrtev, toda »vedno novi poskusi krščanstva brez žrtve, razvodenelega in sentimentalnega krščanstva, so zapisani propadu«²⁹. Katekizem katoliške Cerkve odločno pravi:

»Če bodo zakonci hodili za Kristusom, se odpovedovali sami sebi, jemali križ nase, bodo mogli razumeti prvotni smisel zakona in ga živeti s Kristusovo pomočjo. Ta milost krščanskega zakona je sad Kristusovega križa, ki je izvir vsega krščanskega življenja.« (Katekizem katoliške Cerkve 1615)

Ne moremo varčevati pri križu. Kalvarija je mesto, s katerega lahko na vse gledamo s Kristusovimi očmi in dojemamo, kaj je resnična ljubezen. Zato so zakonci, kakor je opozoril sv. Janez Pavel II.: »Zakonca torej spominjata Cerkev stalno na to, kar se je zgodilo na križu.« (FC, 13) Zaradi tega so krščanska ognjišča prostor veselja in sreče. Kar se je namreč zgodilo na križu, je obenem polnost trpljenja in zmaga nad smrtjo, popolna daritev in največja sreča, posledica greha in izpolnitev svetosti. Družina je prostor neizmerne sreče, ker je prostor popolne, globoke in neprimerljive svetosti, kraj, v središču katerega se vzpenja križ, izvir vsake ljubezni. Ko sv. Pavel govori o zakramentu zakona, vzklikne: »Ta skrivnost je velika: glede Kristusa in glede Cerkve.« (Ef 5,32) Dragi krščanski zakonci, Cerkev vam zaupa velikanski zaklad: prosi vas, da ste pričevalci tiste ljubezni, s katero je Jezus ljubil človeštvo. Da, ljubite se, »kakor je Kristus vzljubil Cerkev!« (Ef 5,25). To je vaše poslanstvo, vaš poklic: ljubiti kakor Kristus, vse do križa! Vaše poslanstvo je lepo! Hvala,

ker ste sredi med nami! Hvala, drage družine, za pričevanje, ki ga dajete s svojo radostjo in srečo! Nasmeh na obrazu vaših otrok je najboljši način, s katerim morete biti priče svojega veselja. Vi ste najlepši cvetovi v kroni Cerkve! Vi ste prihodnost Cerkve in svoje domovine! Cerkev vas ljubi!

Zahvaljujem se vam za pozornost in potrpežljivost pri poslušanju. Vsemogočnemu Bogu Očetu se skupaj z vami zahvaljujem, da nam je v ključnem trenutku naše zgodovine dal sv. papeža Pavla VI. ter da ga je razsvetljeval in podpiral. Bog je vedno zvest, celo takrat, ko so mu številni nezvesti v hierarhiji njegove Cerkve ter se odlikujejo v zbeganosti in neurejenosti za človeškimi koristmi. Papež Benedikt XVI. je ob 40-letnici okrožnice *Humanae vitae* dejal: »Kar je veljalo včeraj, enako velja danes. Resnica, izražena v okrožnici *Humanae vitae*, se ni spremenila.« Naj Bog varuje Cerkev in naj Cerkev varuje družine in svet!

Seznam okrajšav

KKC – Katekizem katoliške Cerkve, SŠK, Ljubljana 2008.

GS – *Gaudium et spes* (pastoralna konstitucija drugega vatičanskega koncila o Cerkvi v sedanjem svetu).

FC – *Familiaris consortio* (apostolska spodbuda o družini), sv. Janez Pavel II., 22. novembra 1981.

HV – *Humanae vitae* (Posredovanje človeškega življenja), okrožnica, sv. Pavel VI., 25. julija 1968.

VS – *Veritatis splendor* (Sijaj resnice), sv. Janez Pavel II., okrožnica, 6. avgusta 1993.

CV – *Caritas in veritate* (Ljubezen v resnici), Benedikt XVI., okrožnica, 29. junija 2009.

Laudato si' (Hvaljen, moj Gospod. Okrožnica o skrbi za skupni dom), Frančišek, okrožnica, 24. maja 2015.

Opombe

¹ Na žalost so se kardinali in škofje zbrali, da bi radikalno in javno nasprotovali okrožnici *Humanae vitae*. Najprej je belgijska škofovska konferenca pod vodstvom kardinala primasa Lea Suenensa 30. avgusta 1968 objavila Izjavo belgijskih škofov o okrožnici *Humanae vitae*, da bi izrazila svoje nasprotovanje. Sledila jim je razširjena skupina kardinalov, nasprotnikov okrožnice *Humanae vitae*: kardinali Suenens, Alfrink, Heenan, Döpfner in König. Zbrali so se 9. septembra 1968 v Essnu, da bi med tamkajšnjim katoliškim dnevom v prisotnosti papeškega odposlanca kardinala Gustava Teste odločili o svojem nasprotovanju okrožnici *Humanae vitae*. Večina je glasovala za sklep o reviziji okrožnice.

² Casnik New York Times je 30. julija 1968 z naslovom »Proti okrožnici papeža Pavla VI.« objavil pobudo, ki jo je podpisalo 200 teologov s pozivom, naj bodo katoličani neposlušni okrožnici Pavla VI. Ta izjava, ki jo poznamo tudi z imenom »Curranova izjava« (Charles Curran, teolog na ameriški katoliški univerzi), je bila nekaj, kar se še ni zgodilo v vsej zgodovini Cerkve.

³ Leta 1969 je 9 nizozemskih škofov, med njimi kardinal Alfrink, glasovalo o tako imenovani Izjavi o neodvisnosti, ki je nagovarjala vernike, naj zavrnejo učenje v okrožnici *Humanae vitae*. Kardinal Francis J. Stafford se spominja, da se je »leta 1968 zgodilo nekaj strašnega v Cerkvi. V službenem duhovništvu, med prijatelji, povsod so se oblikovali razkoli, ki ne bodo nikoli več ozdravljeni; te rane še naprej tarejo Cerkev.« Sv. Pavla VI. je skoraj strl spor, ki je nastal z nekaterimi glavnimi koncilskimi osebnostmi, ki so mu bile najbližje. 7. decembra 1968 je med nagovorom v lombardskem semenišču govoril celo o »samouničenju Cerkve«, o procesu, ki je pretresel in porušil Cerkev od znotraj. »Samouničenje Cerkve« se nadaljuje. Vodijo ga eminentni člani cerkvene hierarhije in duhovništva.

⁴ Sv. Pavel VI., splošna avdiencia 31. julija 1968.

⁵ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 18. julija 1984.

⁶ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 18. julija 1984.

⁷ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 7. decembra 1981.

⁸ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 18. julija 1984.

⁹ Sv. Janez Pavel II., okr. Veritatis Splendor – Sijaj resnice, 84.

¹⁰ Sv. Janez Pavel II., okr. Veritatis Splendor – Sijaj resnice, 81.

¹¹ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia, 25. julija 1984.

¹² Sv. Janez Pavel II., nagovor 12. novembra 1988 na mednarodnem kongresu moralnih teologov.

¹³ Prav tam.

¹⁴ Sv. Janez Pavel II., nagovor 7. decembra 1981.

¹⁵ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 1. avgusta 1984.

¹⁶ Benedikt XVI., homilija na slovesni praznik brezmadežnega spočetja Device Marije, 8. decembra 2005.

¹⁷ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 29. avgusta 1984.

¹⁸ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 29. avgusta 1984.

¹⁹ Prim. H. V., 16: »Če torej zaradi telesnih ali duševnih okoliščin zakoncev ali pa zaradi

zunanjih okoliščin obstajajo resni razlogi za razmik med rojstvi, Cerkev uči, da je dovoljeno posegati po naravnih menjavah, ki jih imajo rodilne zmožnosti. Dovoljeno je torej uresničevati zakonske pravice samo v nerodovitnih dneh in tako uravnovati rojstva. Pri tem pa se ne smejo kršiti npravna načela, ki smo jih pravkar razložili.« Prim. Pij XII., *nagovor udeleženkam kongresa italijanske babiške zveze*, v: AAS 43 (1951) 846.

¹⁸ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 29. avgusta 1984.

¹⁹ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 5. septembra 1984.

²⁰ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 5. septembra 1984.

²¹ Kardinal Lopez-Trujillo, v: *Famille chrétienne*, 17. novembra 2001, 23

²² Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 7. novembra 1984.

²³ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 21. novembra 1984.

²⁴ Sv. Janez Pavel II., splošna avdiencia 21. novembra 1984.

²⁵ Sv. Janez Pavel II., nagovor 12. novembra 1988 na mednarodnem kongresu moralnih teologov.

²⁶ Sv. Janez Pavel II., nagovor 12. novembra 1988 na mednarodnem kongresu moralnih teologov.

²⁷ Sv. Janez Pavel II., 23. september 1983.

²⁸ Sv. Janez Pavel II., 23. september 1983.

²⁹ Sv. Janez Pavel II., 23. september 1983.